

PROTOCOL DYSLEXIE
GRIFTLAND COLLEGE SOEST
2021-2023

Edith Sluijter

Simone Tjepkema

GRIFTLAND COLLEGE Noorderweg 79 3761 EV Soest 035-6098200

Visie op zorg

Het Griffland College wil iedere leerling de best passende en (voor leerling en school) haalbare ondersteuning bieden zodat alle leerlingen betekenisvol en uitdagend onderwijs kunnen volgen.

Visie op dyslexie algemeen

Het Griffland College tracht de leerling met dyslexie in de onderbouw zo goed mogelijk te begeleiden door deze leerling passende faciliteiten en ondersteuning te bieden. Hiermee willen we bereiken dat deze leerling in de bovenbouw genoeg tools heeft verzameld om zelfstandig dit traject te doorlopen en dit succesvol af te ronden. Het Griffland College probeert zo min mogelijk leerlingen met dyslexie die aan hun inspanningsverplichting hebben voldaan, af te laten stromen naar een lager niveau.

Visie op dyslexie specifiek

Het Griffland College heeft als doel dat alle leerlingen met dyslexie het onderwijs optimaal kunnen volgen met de ondersteuning die voor hen en voor school passend is. De zorg voor leerlingen met dyslexie ligt verankerd in de basiszorg die onderdeel uitmaakt van het ingevoerde Passend Onderwijs. Het streven van de school is dat leerlingen leren zelfstandig om te gaan met hun dyslexie en gebruik maken van de aangeboden leerstrategieën en hulpmiddelen. De leerling met dyslexie laat als tegenprestatie van de geboden faciliteiten en hulpmiddelen een goede werkhouding en inzet zien. Zij zijn zich bewust van het feit dat zij meer dan gemiddeld tijd aan huiswerk zullen moeten besteden om zo tot een goed cijferresultaat te komen.

Rol van de RT (remedial teachers)

De remedial teachers bieden extra ondersteuning aan individuele leerlingen die problemen ondervinden van hun dyslexie. Dit geldt voor leerlingen uit de onder- en de bovenbouw. De nadruk ligt hierbij op de screening naar dyslexie en op de begeleiding van deze leerlingen op weg naar zelfstandig studeren.

Ook zorgen de Remedial Teachers voor scholing en coaching van docenten.

Leerlingen met dyslexie hebben altijd toegang tot de RT. Het initiatief ligt daarom ook bij de leerling. Zij kunnen via de e-mail een afspraak maken of even langslopen.

Vanaf het schooljaar 2014-2015 doet het Griffland College mee met een project van het samenwerkingsverband Stichting Eemland. Het betreft het aanbieden van gesproken ondersteuning via het computerprogramma Kurzweil. Leerlingen met dyslexie kunnen, wanneer ze hiervoor in aanmerking komen, een persoonlijk account 'lenen' van school. Bij het Centraal eindexamen (CE) kan gebruik gemaakt worden van Kurzweil of Daisy cd's.

Verder is het volgende van belang:

- ❖ De leerling en ouders zorgen zelf voor de ingesproken variant van benodigde schoolboeken. Dat kan via de site van www.dedicon.nl

- ❖ De school is niet verantwoordelijk voor het feit dat bepaalde schoolboeken niet in .KES bestand te verkrijgen zijn. Er is geen mogelijkheid op school, boeken in te scannen.
- ❖ De betreffende leerling zal een contract moeten ondertekenen waarin hij/zij verantwoordelijkheid draagt voor het gebruik van Kurzweil en de schoollaptop.
- ❖ Na het CE wordt de licentie weer ingetrokken.
- ❖ Mocht blijken dat er fraude gepleegd wordt door onjuist gebruik van de 'geleende' licentie dan wordt de leerling de mogelijkheid tot gebruik van Kurzweil gedurende de gehele verdere schoolcarrière ontzegd.

Vakspecifieke problemen bij dyslexie.

Algemeen: De problemen waarmee leerlingen met dyslexie worden geconfronteerd bij het leren lezen en spellen in de moedertaal, keren bij de Moderne Vreemde Talen terug. Het 'fonologisch tekort' en de problemen met het automatiseren van willekeurige associaties kunnen leiden tot ernstige problemen bij lezen, schrijven en woordjes leren. Het leren spellen wordt onder meer bemoeilijkt doordat de nieuwe klank-tekenkoppelingen moeizaam worden geleerd. Verder geeft niet alleen het technisch lezen problemen, maar ook, evenals in de moedertaal, het begrijpend lezen. Leerlingen met dyslexie hebben een flinke hoeveelheid tijd nodig om een tekst in een Moderne Vreemde Taal te lezen, waarbij het decoderen zo veel inspanning kost, dat er voor de begripsvorming onvoldoende ruimte over blijft. Daarbij komt nog dat ze - in tegenstelling tot het leren lezen en schrijven in de moedertaal - de uitspraak, de betekenis van de woorden en de zinsconstructies niet kennen. De zwaarte van de problemen wordt versterkt doordat zij tegelijkertijd twee en soms zelfs drie talen met ieder hun eigen specifieke problematiek moeten gaan leren.

Onderbouw: De eerste maanden in de brugklas zijn van groot belang voor hoe de leerling zijn mogelijkheden om vreemde talen te leren zal inschatten. Gaat het dan al fout, dan zal hij denken dat hij het nooit zal leren: de zgn' *circle of failure* en zal hij huiswerk met tegenzin maken. Onvoldoendes voor proefwerken zullen een bevestiging zijn van wat hij al weet: "Dit wordt toch nooit wat". Gaat het met hulp en met veel inspanningen goed, dan is er een grote kans dat hij zal denken: "Ik haal wel geen negens, maar ik krijg het, met hard werken, wel mooi voor elkaar!" Het doel van de eerste maanden in de brugklas is dat leerlingen het vak leuk gaan vinden en vertrouwen krijgen in hun eigen kunnen.

Bovenbouw: In de bovenbouw en in 4 mavo valt veel winst te behalen op sociaal- emotioneel vlak. Vooral teleurstellende resultaten voor toetsen voor het Schoolexamen (ondanks hard leren) zullen soms het zelfvertrouwen doen wankelen. Dyslexie omvat vaak niet alleen problemen rondom het leren van de talen, maar ook op het gebied van planning, structuur, het formuleren van antwoorden op H/V niveau, zelfstandig grote hoeveelheden lesstof lezen en interpreteren. Het leesdossier in het Nederlands en de MVT kan in deze fase

zoveel tijd en energie kosten dat deze leerling radeloos wordt en het bijltje erbij neergooit.

Het gevoel van onvermogen (de zogenaamde 'circle of failure') kan vermeden worden door dyslexie te :

- ❖ *Accepteren* (dyslexie blijft altijd dus: regelmatig in de klas de lesstof reflecteren, de leerling bemoedigen in de aanloop naar de toets door zijn dyslexie te erkennen en tips te geven bij het leren van de toets: wat wordt lastig en wat kan uitstekend voorbereid worden)
- ❖ *Corrigeren* (structuur in leren aanbrengen door taalregels te herhalen voor de toets en bij verkeerd gebruik hiervan dit samen te bespreken)
- ❖ *Stimuleren* (wat gaat er wel goed en bij welke toets kan deze leerling bij uitstek een goed compensatiecijfer halen)
- ❖ *Compenseren* (door typisch dyslectische fouten niet mee te rekenen)
- ❖ *Dispenseren* (extra taal laten vallen onder voorwaarden, tijdverlenging)
- ❖ Gesproken ondersteuning aanbieden

Algemene richtlijnen onderbouw en bovenbouw

- ❖ De leerling met dyslexie heeft altijd zijn dyslexiepas bij zich. Deze kaart wordt door de leerling bij toetsen op tafel gelegd.
- ❖ De leerling met dyslexie schrijft op toetsen een grote D op voor- en achterkant van het blad, zodat de docent de leerling met dyslexie gemakkelijk kan herkennen tijdens de correctie.
- ❖ De leerling met dyslexie krijgt tijdverlenging of vermindering van opgaven bij toetsen.
- ❖ De leerling met dyslexie kan in de onderbouw in sommige gevallen en in overleg met de docent mondeling getoetst worden of zijn schriftelijk werk mondeling toelichten aan de vakdocent.
- ❖ De docent maakt van tevoren afspraken met de leerling over een leesbeurt in de klas.
- ❖ Docenten MVT zorgen ervoor dat de leerling met dyslexie niet twee toetsen MVT op dezelfde dag heeft in de onderbouw. Het roosterbureau probeert in de toetsweken van de bovenbouw hier zoveel mogelijk rekening mee te houden.
- ❖ De leerling met dyslexie mag (alleen op afspraak) hulpmiddelen gebruiken, zoals een Daisy speler, een laptop, softwareprogramma's die tekst omzetten in gesproken taal (o.a. Daisy, Sprint, Kurzweil).
- ❖ Toetsen staan in lettertype Arial 12
- ❖ De docent zorgt voor een heldere lay-out en biedt, indien mogelijk, bron/tekst en opgaven op aparte bladen aan, zodat zo min mogelijk gebladerd hoeft te worden.
- ❖ Gemaakte toetsen worden eventueel individueel nabesproken.
- ❖ Als in de brugklas of klas 2 blijkt dat de leerling met dyslexie door zijn cijfers voor de MVT dreigt af te stromen naar een lager niveau, kan de leerling eventueel een aangepast programma volgen voor Frans of Duits. Dit gebeurt in individuele gevallen en na een doorlopen hulptraject. Een

goede inzet en werkhouding van de leerling zijn voorwaardelijk bij deze beslissing.

- ❖ Vrijstelling voor Frans én Duits is in de onderbouw wettelijk niet toegestaan voor leerlingen met dyslexie.
- ❖ Aangepaste normering Spelling: binnen de verschillende vaksecties zijn afspraken gemaakt wat betreft de beoordeling van (specifieke) spellingsfouten.

Richtlijnen bovenbouw:

- ❖ In de bovenbouw van de mavo kan een leerling kiezen voor een pakket zonder tweede MVT.
- ❖ In de bovenbouw van de Havo is een tweede MVT niet meer verplicht, behalve in het profiel cultuur en maatschappij. Leerlingen met dyslexie die doorstromen van 4M naar 4H dienen hun vrijstelling voor een MVT te verwerken in hun keuzeprofiel.
- ❖ In de bovenbouw van het vwo kan een leerling met dyslexie ontheffing aanvragen voor de tweede MVT bij de afdelingsleiding.
- ❖ In de toetsweken van de bovenbouw worden leerlingen met dyslexie (en alle andere leerlingen met tijdverlenging) in een apart lokaal geplaatst. Op deze manier kunnen zij rustig de toets in de extra tijd afmaken.

Het eindexamen:

- ❖ Tijdverlenging van maximaal 30 minuten. In bijzondere gevallen kan er een tijdverlenging van 60 minuten worden aangevraagd bij de examensecretaris.
- ❖ Gebruik van Daisy cd's of Kurzweil. De leerlingen met dyslexie geven uiterlijk in oktober aan voor welke vakken ze hiervan gebruik willen maken bij de examensecretaris.
- ❖ Oefenen met Daisy is verplicht. Kurzweil mag alleen gebruikt worden indien er minimaal 3 jaar mee gewerkt is. Leerlingen met dyslexie krijgen t.z.t een oproep van de RT om dit oefenen te praktiseren en als bewijs daarvan een handtekening te zetten. Bij het CE worden deze leerlingen geacht zelfstandig hun Daisy cd te kunnen opstarten.
- ❖ Bij luistertoetsen MVT wordt de speciale versie voor leerlingen met dyslexie aangeboden.

Nederlands en de Moderne Vreemde Talen

Vakspecifieke ondersteuning bij Nederlands:

onderbouw en bovenbouw

- ❖ Typisch dyslectische fouten worden niet meegerekend met uitzondering van spellingtoetsen en dictees waarin de spelling juist als specifieke leerstof centraal staat.
- ❖ Voor spellingtoetsen in de onderbouw maakt de vakgroep Nederlands een aparte normering voor leerlingen met dyslexie. Verder is er genoeg compensatie mogelijk op andere deelgebieden binnen het vak Nederlands.

- ❖ Bij gebruik van spellingcontrole bij computeropdrachten blijft de algemene norm gehandhaafd.
- ❖ Fouten in werkwoordspelling, grammaticale fouten en fouten in hoofdletters en interpunctie tellen gewoon mee.
- ❖ Gesproken ondersteuning wordt aangeboden in de vorm van bijvoorbeeld Kurzweil.

Vakspecifieke ondersteuning bij Moderne Vreemde Talen:
onderbouw en bovenbouw

- ❖ Wanneer een leerling spelfouten maakt of de woorden fonetisch spelt, wordt dat goed gerekend tenzij de fout betrekking heeft op grammaticale onderwerpen die onderdeel zijn van de toetsstof.
- ❖ In de brugklas worden in de eerste periode geen cijfers gegeven onder de 3.
- ❖ Bij gebruik van spellingcontrole bij computeropdrachten blijft de algemene norm gehandhaafd.
- ❖ Fouten in werkwoordspelling, grammaticale fouten en fouten in hoofdletters-en interpunctie tellen gewoon mee.
- ❖ Bij Duits worden fouten met hoofdletters niet meegerekend.
- ❖ Bij blijf van voldoende inzet, maar onvoldoende resultaat, kan worden afgesproken dat een toets MVT in uitzonderlijke gevallen in twee delen wordt aangeboden (het leerwerk (woordjes en zinnen) enerzijds en de grammaticaonderdelen anderzijds). Dit altijd in overleg met de docent.
- ❖ Accenten in het Frans worden niet fout gerekend, tenzij dit een grammaticale fout is of volgens een taalregel te leren is.
- ❖ De Umlaut wordt wel fout gerekend bij het vak Duits omdat dit bepalend kan zijn voor de betekenis van het woord.
- ❖ In overleg met de vakdocent kan de toets mondeling toegelicht dan wel aangevuld worden. Daarmee kan het cijfer passend gemaakt worden.
- ❖ Bij ernstige dyslexie kan vanaf periode 4 in klas 3 havo en 3 vwo eventueel verlichting worden gegeven ten aanzien van een moderne vreemde taal Frans of Duits. Dit besluit kan uitsluitend door de schoolleiding worden genomen. In de vrijgekomen lestijd gaat de leerling met een stempelkaart zelfstandig aan het werk voor andere vakken. Op de mavo bestaat de mogelijkheid al eerder een passend programma te volgen voor Frans en Duits.

Vakspecifieke ondersteuning bij exacte vakken:
onderbouw en bovenbouw:

- ❖ Bij rekenvakken in de brugklas mogen de leerlingen gebruik maken van een ingevulde tafelkaart.
- ❖ Bij wiskunde bestaat het gevaar dat de hoeveelheid grafieken, plaatjes, tabellen of symbolen verwarrend werken. Een heldere lay-out wordt verzorgd in toetsen, indien mogelijk wordt de bron/tekst en opgaven op aparte bladen aangeboden, zodat zo min mogelijk gebladerd hoeft te worden.

- ❖ Bij wiskunde in de onderbouw kan de leerling met dyslexie tijdsverlenging aangeboden krijgen of reductie van de te maken opgaven. In de BB wordt alleen tijdsverlenging toegekend.

Vakspecifieke ondersteuning bij creatieve en zaakvakken:

onderbouw en bovenbouw

- ❖ De spellingsfouten bij theorietoetsen kunnen worden aangestreept, maar worden niet in mindering gebracht op hun cijfer.
- ❖ Bij zaakvakken bestaat het gevaar dat de hoeveelheid grafieken, plaatjes, tabellen of symbolen verwarrend werken. Het is van belang een heldere lay-out van de toetsen en zoveel mogelijk bron/tekst en opgaven op aparte bladen aan te bieden, zodat zo min mogelijk gebladerd hoeft te worden.
- ❖ De docent erkent het probleem bij leerlingen met dyslexie op het gebied van het correct formuleren van gedachten en antwoorden. Toegekende tijdsverlenging is nodig voor het decoderen van woordbeelden in leesteksten om tot begrijpend lezen te komen, maar deze tijd is ook nodig om klanken van woorden in het hoofd als antwoord op een toets vraag te vertalen tot woordbeelden op papier.